

ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВЗАЄМИН, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Дитяча агресія як вид агресивної поведінки проявляється дуже рано. Агресивні прояви у дошкільників, як правило, ситуативні, нестійкі за інтенсивністю, спрямованістю та частотою вираження.

Сімейні обставини є однією із найпоширеніших причин дитячої агресії. Адже з самого народження дитина повністю залежить від батьків, і не тільки фізично, а й емоційно.

Серед факторів, які впливають на розвиток агресивності у дитячому віці, важливе значення відводиться сім'ї як першій соціальній групі, з якою взаємодіє індивід. Низка дослідників (Е. Берн, А. Адлер, Д. В. Віннікот, В. Е. Г. Ейдемільер, І. С. Кон, Р. В. Овчарова, та інші) відзначають, що сім'я є джерелом соціального наслідування в перші роки життя дитини, причому дотримання зразку взаємин власних батьків спочатку відбувається на підсвідомому рівні, завдяки механізмам ідентифікації та наслідування [4].

Деякі автори вказують на певну залежність агресивності дітей від структури сім'ї. Є дані, які свідчать про те, що агресивні діти походять з багатодітних сімей або неповних. Зокрема дворічні діти, чиї батьки померли до їхнього народження і виховувались одними матерями, більш агресивні, ніж їхні однолітки, які мають обох батьків [3]. Разом з тим, показано, що хлопчики, у яких є дома батько, проявляли більше агресивності, ніж хлопчики, які виростили без батька, причому в більшій мірі, ніж дівчатка в обох ситуаціях.

Агресія дитини може бути і реакцією на розлучення батьків. При цьому способи реагування на таку ситуацію у сім'ї будуть, за даними дослідників, різними в залежності від статі та віку дитини. В дошкільному віці реакції хлопчиків відрізняються підвищеною агресивністю та опором, вони

частіше, ніж дівчатка, використовують вербальну і фізичну агресію стосовно однолітків. Проте у дошкільників обох статей агресія незріла і носить, в основному, безпричинний характер. У хлопчиків семилітнього віку розпад сім'ї призводить до росту ворожості та руйнування [2, с. 53]. Хлопчики, що виховуються без батьків, відрізняються асоціальною поведінкою, непокорою дорослим. Дівчатка, які залишились без батька через розлучення батьків, у підлітковому віці схильні до відкритої агресії. Відмічається, що несприятливі для дитини наслідки розлучення батьків викликані не тільки самим фактом окремого проживання подружжя. Конфлікти батьків до і після розлучення, повторний шлюб, погані взаємини дитини з одним із батьків, погіршують її поведінку.

Агресивні прояви дитини можуть виступати як ревності до інших членів сім'ї, найчастіше до братів та сестер. В основі такої агресії лежить прагнення отримати увагу батьків, суперництво за любов дорослих. Згідно Р. Берону та Д. Річардсон діти проявляють більше фізичної чи вербальної агресії проти єдиного брата чи сестри, ніж проти всіх інших дітей, з якими вони спілкуються. Очевидно, взаємовідношення дитини з братом чи сестрою є визначальними для навчання агресивній поведінці [3].

Дитина може бути постійним свідком конфліктів, бійок в родині. Ці приклади поведінки «записуються» в її свідомості і стають її власними.

Серед особливостей сімейного виховання, що впливають на агресивність дитини, відмічаються наступні: нестача тепла та ласки з боку батьків, поблажливе ставлення до агресії, незацікавленість дітьми, байдужість до них.

Неприйняття дитини, що проявляється у неувважності, жорстокості, униканні батьками контактів з дитиною, веде до розвитку агресивності, злочинності та емоційного недорозвитку, в той час як «прийняття та любов» породжують у дитині почуття безпеки і сприяють нормальному розвитку особистості.

На становлення агресивної поведінки дитини впливають різні сімейні фактори: ступінь згуртованості сім'ї, близькість між батьками і дитиною, характер взаємин між братами і сестрами, а також конфліктність і стилі сімейного виховання. Таким чином, як поблажливий стиль виховання, вседозволеність та відсутність контролю за дітьми з боку батьків, так і надто суворі покарання сприяють підвищенню рівня агресивності дитини.

Список використаних джерел

1. Бандура А. Подростковая агрессия: изучение влияния воспитания и семейных отношений. [пер. с англ. Ю. Брянцевой и Б. Красовского]. М.: Апрель Пресс: Эксмо — Пресс, 2000. 508 с.
2. Бэрон Р. Агрессия. СПб.: Питер, 2000. 352 с.
3. Лящ О. П. Роль сім'ї у становленні деструктивних агресивних проявів учнів. Педагогіка і психологія вищої освіти. 2004.№6. С. 194-200.
4. Мицкан Т. С. Агресивна поведінка дітей дошкільного віку: причини виникнення та профілактика: дис. на здобуття наукового ступеня кандидата психол. Наук : 19.00.07. Івано-Франківськ, 2013.239 с.